

TRANSILVANIA

FÖIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNÜ.

Nrulü 7.

SIBIU, 15 IULIE 1890.

Anulü XXI.

„INVĚȚARE“.

(Studiü filologicü).

Verbulü invĚțare și derivatele: invĚțatü, invĚțatură și invĚțatorü în limba românescă süntü cuvinte de tötă diua; și fiind-că süntü nesce concepte din materialulü limbei de cultură, credü că avemü interesü viü literarü pentru de a scrütă purcederea verbulü: *invĚțü*. InvĚțü la noi are trei înțelesuri.

1. Eu *invĚțü pe cineva* p. e. a ceti, a scrie, a socoti etc. În limba latină e: doceo, (nemț. lehre, ung. tanitok); în cea italiană: addottrinare, insegnare, instruire; în cea spaniolă: doctrinar, instruir; în cea portugală: ensinar, eară în francesă: enseigner, instruire, și englezesce: to teach (din doceo), to instruct.

2. Eu *invĚțü* p. e. lecțiunea. În limba latină e: studeo, percipio (nemț. lerne, ung. tanulok); în italiana: studiare, apprendere; în spaniolă: estudiar, a prender; în portugală: aprender; în francesă: etudier, apprendre, eară englezesce: to study (din lat. studeo), to learn (din nemț. lerne).

3. Me *invĚțü*, me dedaü, me îndatinezü; totü invĚțulü și are desvĚțulü.

Să mai vedemü încă cum se chiamă *invĚțatorulü* în limbele aceste? În latina: doctor, praeceptor, magister, institutor; în italiennesce: dottore (și doctorü de atare sciință), dottrinatore, precettore; în span.: preceptor, instructor; în franc.: precepteur, maître (din magister); în engl.: teacher (din doceo), perceptor, instructor.

Dar cuvinte purcese din : *învățtū* trecū și la altū înțelesū, — astfelū : *învățătura* latinesce doctrina, italiencesce dotrinanza la noi însemnă și sciință; decī trece la înțelesulū verbulū latinū: scio (eu sciu); mai departe, la noi: *învățatū*, la doctus, franc. savant (din sapio latinū, sapiens, sofos greci decī: *învățatū* celū ce scie, sciutorū de ceva.

Astfelū vedemū că verbulū românescū *învățtū*, nu-și reafă rădēcina nici în doceo nici în disco latinū, și nici în altū cuvinte din limbile romanice. În *învățtū* fiindū prepozițiune latină *in*, acēsta însăși ar fi chiemată să arete că *învățtū* purcede din atare cuvēntū latinū sēū celū puținū romaniciū.

În latina esistă verbulū: *invito* ce, după litere, ușor ne arū duce la credința, că *învățtū* purcede din: *in-vito*, — dar acesta însemnă: chiāmū rogū, — și decī *învățtū* nu pot ca de a dreptulū să purcēdă din *invito* latinū, când pe acest verbulū noi 'lū avemū în: eū *invitū*, eū *inviteză* pe cineva la prândū, la balū etc. ba, pe acestū *invito* latinū 'lū avemū și în altū înțelesū, p. e. Petru totū invită pe Ionū asupra mea; George invită cănele asupra porcilorū, decī cu înțelesulū de: a ațița, a întērita, a sumuța. Mai este la latină adjectulū: *invitus*, fără de voiă, cu silă, în care se reafă literile din *învățtū*, — și ași mai putē cita latinele: *vito*, *evito* cu înțelesū de: eū încungiurū pe cineva, me păzescū de ceva, dar deși sūntū literele, ca materialulū cuvēntulū de a se băga în samă la cercarea etimologiei, aceste nu totū deuna decid, ci înțelesulū, carele e elementulū de frunte pentru etimologiă și filologiă.

Și cu altă ocașiune amū aretatū, că avemū multe cuvinte, cari nu purcēdū din limba latină sēū cele romanice (căci cu cele purcese din aceste limbi greutatea e mai mică) ci purcēdū din alte limbi vechie, cari în anticitate aū statū mai aprópe una de alta, dar limba vechiă popurală romană adeseorī a susținutū legăturile vechi, și aceste și nouē ni-aū remasū adeseorī ca moștenire limbistică. Încātū mă ocupū și eu cu limbistica, mă ocupū cu materiū de acele;

despre cari limba latină și cele romanice nu ni dau desluciri, și cari adeseori deslucesc originea celorlalte latine.

Francisc Bopp (in *Glossarium comparativum linguae sanscritae*, Berlin 1867 pag. 362) și Dr. August Boltz (in *Vorschule des Sanskrit*, Openheim am Rhein 1868 pag. 126) ne arată cuvântul și respective rădăcina: *vid* în sanscrită, cu mai multe înțelese, dar ați ne interesează numai pentru înțelesul: *învățu*. Pentru puțină orientare atingă numai, că *Arii* de dincăce de riu Ind, în antichitate au trecut în India, au domnit atare timp, au influențat la formarea mai multor limbi din India, de unde și din Aria, apoi s'au lățit mai multe limbi peste Europa, și aceste se dicu: indo-arice; (eară nemții le-au botezat cu puțină bază istorică și limbistică, cu nume indo-germane) pânăce și latina și cele romanice în fond sunt arice. Deci ecă legăturile din antichitate, și sanscrită, ca limba cultă vechiă a unor popore, adeseori e isvoru pentru limbele indo-germane, și chiar și pentru cele slavice.

Acăsta e cauza că acuși germanii acuși slavii ni negă atari cuvinte românesce, dicëndule de a le lor, până ce vechii protopărinți le au avut de cuvinte comune, purcese dora totu din unu isvoru.

Dupa aceste se reîntorcem la *Vid* din sanscrită. Bopp arată, că *Vid* are următoarele înțelese:

a) *Percipere* latinesce (a învăța ceva, a cuprinde); b) *sentire* latin. (la noi a simți, dar cu înțelesul: a pricepe, a sci); c) *cognoscere* lat. (a cunósce); *comperire* (a afla, a sci, a esperia); d) *noscere* lat. (a cunósce, a sci), *notionem habere* lat. (a avé cunoscintă); e) *Vid* ca verbu causativu Bopp esplică: *facere, ut quis sciat*, adecă: a face ca cineva să scie, și astfel: a învăța pe cineva, a'lă învăța se *scid*.

Astfelu românesculu *învățu* cu înțelesu de: doceo, disco, scio, și reafă soțulu în sanscritulu: *vid*. — *Vid* se folosece și în compozițiuni la capétulu cuvântulu cu înțelesul de: *sciens, gnarus* latinesce (sciutoru, cunoscătoru, cum amu

dice noi: de carte sciutoru, — de țeri cunoscătoru). *Kovida* (Bopp pag. 94) *ko-qui* latinescū și *vid* celū ce scie; *gnarus*; *kovida* (Boltz pag. 126) *Kovida* masc. *Kovidă* feminin, învătău, cunoscătoru, esperiatu. *Vid* cu sufixe: *Vidya* latinesce *scientia* (sciintă); *Vidyavant-scientia praeditus* lat. (avutu de sciintă); *Vidvans* lat. *sciens, sapiens, gnarus* (sciutoru, înțeleptu, cunoscătoru); *vaidya* latinesce *vir doctus cruditus sapiens*, omū învătău; în acestu modū reafămū înțelese de învătăură (sciintă); învătău (înțeleptu, sciutoru).

Dar *vid* nu e rădecina originală, mama dela carea purcedū cuvintele de aceste înțelese aretate și de încă alte mai multe, ci rădecina origanală e: *bad*.

Litera *b* se schimbă în *f, p, v*; litera *d* în *t, s, ț = z*, eară *a* trece prin tonurile tuturorū vocalelorū, și astfelū câștigămū rădecini derivate cu formele: *bad, bed, bid, bod, bud, (byd)*; *fad, fed, fid, fod, fud (fyd)*; *pad, ped, pid, pod, pud (pyd)*; *vad, ved, vid, vod, vud, (vyd)*; *bat, bet, bit, bot, but, (byt)*; *fat, fet, fit, fot, fut (fyt)*; *pat, pet, pit, pot, put (pyt)*; *vat, vet, vit, vot, vut, (vyt)* asemenea *vaț, veț, viț, voț, vuț (vyt)* precum *bas, fas, pas* etc. și *vaz, vas, ves, vis, vos, vus (vys)*.

Firese că tôte formele aceste (și în cari *v* se schimbă în *u*) nu se află în sanscrită pentru rădecina *bad* și respective derivatele cu înțelesū identicū și sinonimū, ci se află: a) decă înțelesulū lui *bad* 'lū împărțimū sematologice (după tôte înțelesele); b) decă înșirămū derivațiunile din clasele sematologice și c) decă tôte aceste le cercetămū în limbele arice.

Aceste rădecini derivate, sântū împărțite între limbele multorū popóre.

Eu de astădată me ținū de rădecina *bad*, numai întrucătū are înțelesulū ce ne interesază pentru *invetău*, adecă înțelesulū de: *doceo, disco, scio*; de altă data rădecina *bad* o voiū areta-o și cu alte înțelese, cu cari avemū asemenea destule cuvinte derivate, a cărorū purcedere ni-a fostū dubiă și de cari asemenea s'aū acățatū literații străini.

1. În sanscrită.

Și din cele de până aci aretate, s'a vădută, că concep-tele verbelorū: *doceo, disco, scio*, purcedū dintr'o rădecină, și că acea rădecină dă și înțelesele verbelorū latinesce înșifate.

Bodana sanscr. noțiune, cunoscință, sciință. *Bud* scr. a) *cognoscere, percipere*; b) *scire, nosse*; c) *putare* (Bopp pag. 267). Din acestū *bud*, *b* strămutându-se în *p*, și *d* în *t* e latinulū *put-are* a avé părere, a cugeta, a crede. *Bud* sanscr. ca verbū causativū însemnă: *doceo* eu învățū pe cineva; *certiorem facere*, a încredința pe cineva despre atare adevărū; *nuntiare*, a însciința, a vesti; astfelū *bud* în primulū înțelesū e: *a înveța pe cineva*. *Buda* a) *doctus, sapiens, sciens*, adecă: învățatū, înțeleptū, sciutorū; b) numele unui Ddeū la Indi, — atotsciutorū.

La Boltz pag. 183. *budh* a cunósce, a observa, preteritulū perfectū *budha*; *buddhi* subt. fem. cunoscință, sentință, sfatū, consiliū; *buddhya* a sci de sine, a fi cu spiritulū la sine, a fi trézū.

Vid (Boltz p. 126) sanscr. a sci, (nemțesce *wis-sen*) a scruta, a afla; e verbū de classa a doua, infinitivulū: *vedmi*, supinulū: *veditum*, unde vedemū că *i* e schimbatū cu *e*, — imperfectulū: *viddhi*, gerundiulū; *viditva*. *Vēda* sanscr. la Indi „sciință sacră“ (biblia, scriptura sântă). *Vēdas*, deulū Brahma cu predicatulū de: sciutorū, atotū sciutorū.

Vēttar (Bopp. 372) din rădecina *Vid*, a sci; *tar* e adausū ce însemnă omū; *vēttar* însemna *sciens homo, gnarus homo*. Acestū *tar* (*ter, tir, tor, tur*) se află în mai multe limbī indo arice, p. e. *schipe-tar* (albanez); la noi e: *torū*, pe luptă, luptătorū, omū de luptă. Decī *vēttar* sanscritulū în semnă: *sciu-torū*. Acésta formă sanscrită punēdu-i-se prepozițiunea latină *in*, face cuvēntulū *invettar*, și stă aprópe de învă-ț (ă) *torū*. Și până aci putemū dice, că *vet* din *invēțū* 'lū avemū dintr'o rădecină comună arică, și prin *in* l'amū latinisatū și respective romanisatū, cum amū făcutū și cu cuvinte adevēratū străine p. e. în-protivire sēu împotrivire.

Din acestă *vid*, acuma *vêt*, dar cu înțelesul de : a spune (despre care cu alta ocaziune) s'a formată latinulă *profiteor*, spună, mărturisescă; aci adaugă numai, că în frasologia lui F. Wagner *profiteor* are înțelesul și : *doceo*, ung. *tanitok*, nemț. *lehre*, adecă a învăța pe cineva, și din acestă *profiteor* e : professoră, învățătoră. Astfelă aci aflămă pe *vid* strămutatū în : *fit*, și *fes*.

2. In latina.

Rădecina *bad* respective *vad*, privită ca derivată ni dă ună fenomenă limbistică pentru limba latină (și greacă) căci acestă *v* s'a schimbată în *u*, după cum se scrie, și s'a susținută cu sonulă *v*, după cum se pronunță celă puțină în școlele din Ungaria.

Deci din *vad* avemă *uad*; din acestă *uad*, punenduse *s* înainte s'a făcută latinulă *s-uad* eo, eu daă sfatū, consiliū, și *d* trecendū in *s*, s'a făcută adjectivulă *suasus*, *subsuasio*, — ce le respundemă; *svadeo*, *svasus*, *sfasio*.

Din *suad*, *svad* *v* trecendū în *f*, și *d* în *t*, e la noi *s-fatu*-escă subst. Sfatū sfatulă e sinonimă cu învățătură, sfătuiescă adecă : înveți pe cineva ca să facă bine. E curiosă că în limba magiară a remasă totă o rădecină pentru *doceo* (*tanitok*) *disco* (*tanulok*) *suadeo* (*tanácsolok*); dar și la noi *vet* în trei înțelese și apoi *vet* s'a schimbată și în *fat*, pentru sfatū.

Latinesce *consuesco*, me dedană, me îndatineză, me învăță; aci înainte de sufixulă *esco* a perită consonanta *d*, dar în supină revine cu litera *t*, *consuetum*, respunsă *con-s-vet-um*; așa *t* se reafă și în substantivulă derivatū : *consuet-udo*. *Desuesco* me desvăță. Aci dară avemă de însemnată : *suet* respective *svet*, aceeași formă ca în romănesculă : în-vet, desvet; dar sonulă lui *t* a trecută în *ț* și respective există ună *i* môle după *ț*, și acelu *ț* a innuiată pe *t*, dar firesce sum silită și eă ca să scriă cu coăi la litere, pentru dragulă modei.

3. In greca.

Și în greca aflămă pe *vid* sanscritulă, decă scimă, că grecii pe *v* din începută adeseori l'au strămutatū în atare

totală, p. e. *oĩros* lat. *vinum* (vin de beut) *oĩros* lat. *decus* (sat, o parte din sat) *ὄχος* trăgătoru, a) latinesce: *veho*, eu trag; b) nemţesce *wag-en*, car, ce se trage, *cociă*.

După dicţionarul greco germanu alu lui B. F. Rost, *εἶδω* la greci: sciu, înţelegu, cunoscū, experiezū, şi încă începēndū dela Homer (pela 950 înainte de Christosu) infinitivul *εἶδεναι*, épice: *ιδμεν* şi *ιδμεναι* participiul *εἶδως* perf. *οἶδα*. Bopp (pag. 261) pe acestu *oĩa* 'lu indentică cu *vēda*, deci *εἶδω* e egalū cu: *vid*.

4. In limbile germanice.

a) În limba gothică: *wait* (eu sciu); *witum* (scimū); *wissa* (sciutū), *witands* participiu presinte, sciutorū, *witan* (a sci); *wita* (observezū) Béla Szanyi Goth nyelvtan pag. 28.

b) În limba vechiă borusa, *waidimai* (noi scimū), *waiditi* (voi scii).

c) În limba engleză. Acēsta în fondū e germană dar are fōrte multū materialū romanicu şi celticu. — *Wisdom*, înţelepciune, cuminiă; *vise*, înţelept: *wit* (nemţesce *witz*) şi pricepere, minte, omū de spiritū. *Witted*, priceputū, cuminte. *Wittiness witz* nemţ. şi pricepere; *witty*, plinū de spiritū.

d) În limba nemţescă; *Weise* înţeleptū, omū filosofū, *wissen* a sci, *wissenschaft* sciinţă, *witz* franc. *esprit*, *pointe*; *witzig*, celū ce vorbeşte cu spiritū, ingeniosū.

Astfelū în limbile germane nu se află înţelesulū: învētū.

5. In limbile slavice.

a) La slavī: *vēmi*, scurtatū din *vēdmi*, sciu; *veste*, scire.

b) La poloni: *wiedzeme* sciinţă; *wiadomca* (c-t) *wiadomic* cunoscătorū, *wiadomic* a face de a cunosce; *wiadomy* espertū, cunoscutū; *wiedziec* (c'-cī) a sci, nemţ. *wissen*, *wiedza* cunoscinţă, sciinţă. La poloni a învēta pe cineva: *uczyc*, învētatū *uczony*; instrucţiune, lecţiune *uczba*, *uczen* învēţacelū (*ucenic* cândva şi la noi) şi astfelū pentru învētū e altă rădecină.

c) La boemii; *vědĕti* a sci, — *wedomi wedomost* scire, sciință; *weda*, sciință, *wéd, wid* în imperativ; sciĭ tu; *wed* scire, sciutorū; *wedec* sciutorū; *wĕdeni* a sci, *wĕdny* științifică, *wĕdomi* știință. Până-ce *uceni* e învățatură, *ucenice* școala, *ucenic* scolară, învățăcelă, *ucitel* învățătoră, *ucence* învățată.

d) La slovacii din Ungaria de susă, *wedjet* a sci, *wjem* (contrasă) știu; *wedz* imperativă ști tu *uciř sa*, a învăța.

e) La sĕrbi nu se află cuvântă din rădĕcină cu înlesulă: *doceo, disco, scio*; *snati* a sci (din o rădĕcină cu *nosco, notus*); *ucitel* învățătoră, *ucenic* învățăcelă, *ucevan* învățată.

Deci nici la slavi nu se află rădĕcină cu înțelesulă: învăța.

6. În limbile celtice.

Limba celtică seă gallă vechiă nu e multă cunoscută. isvórele pentru ea sântă autorii vechi latinii și grecii, apoi nesce inscripțiunii și glosarie, dar ađi sântă recunoscute de limbii celtice a) baschica din Spania, ce a remasă dela celtiberii; — b) britanica seă bretona din Bretagne în Francia, ce a remasă dela Gallii neromanisăđi, c) gällica seă vällica și cimbrica în Irlanda și Anglia, ce aă remasă dela Gallii și Bretonii emigrađi în unele părđi a le aceloră țeri.

Maí nainte de tóte trebuiă să arĕtă ună fenomenă limbistică în aceste limbii, carele se arĕtă acuși într'o formă, acuși întralta, și prin deslucirea aceluia, vomă pricepe materialulă pentru tema de fađă.

Acelă fenomenă e, a) că *g* se pune înaintea cuvântului, ce se începe cu *v*; b) că *g* uneori cade și rămăne *v*; c) că *v* uneori cade și rămăne *g*, și acĕsta e așa la cuvinte diferite, precum totă la acelu verbă schimbându-se modurile, timpurile etc.

Maí ántĕiă cuvinte separate: *gwener* la gallii și bretonii; *Vineri**) și *dina Venus*; *gwen* și *gwin*, la Gallii și Bretonii, vină

*) Vasilie Vajda în „Tribuna“ din 1890 Nr. 85. în materialulă jargonă de dialectă sĕlagiană arată cuvinte unde românii bagă *pe g* după *b* dela începută p. e. bghiciulesc prețuesc; bghicăă cătușă; bghiută osĕndă; bghir bir; bghiruesc, biruescū, etc.; eară în Nrulă 90, *g* după *b* din a doua silabă, ibghesc iubesc, și precum se vede, nu în cuvinte curată românesci.

(de beutü) *gwine* gal. vênëtü; *gwel* breton. vëlü; *gwennett* și *wennett*, banü de valóre (*v* trece în *f*, și *p*, de aci: finanță fenic, pfenig, pénz și de aci: ban (paraoă); *gwiska* și *visca* a înverti, îmbrăca, de aci la noi în cărți mai vechi: *invescutü*: *gwir* br. gall. *vrañ* fr. *verum* lat. adevêrütü, *gwiridnez* bret. veritate. Fără *v* aflămü *gouin* și *guin* br. vin, *guner* (gwener) Venus. *Gezur* și *gwezur* la baschi, minciuna (din *vid* a spune, a vorbi*).

Wilhelm Obermüller (Deutsch-keltisches Wörterbuch I. pag. 27) dice: *wischnu* (vis nu) la Indi e ȕeu, dela acesta la germani e *wodan*, numele omului de sciință. Celtica *gwyddon* seü *quiddion* din cimbriculü *gwidd*, nemț. wissen, a sci; *don*, *dion* însémnă omü, decî de sciință, învêțatură.

Sub 1, vorbindü despre sanscrita, amü arêtatü pe Budă a) cu înțelesü de învêțatü, b) ca ȕeu, ce însémnă sciutorü; amü arêtatü pe *vêdas*, ȕeu cu înțelesü sciutorü. În *vis-nu*, *vis* purcede din *bad*, *vid*, — și *wodan* asemenea, unde *an* însémnă om chiar ca și la noi, p. e. munte, munte-an. În citatulü celticü: *gyddon*, — *gwid-dion*, lăsândü pe *g* afară reafămü pe sanscritulü: *vid*.

Totü Wilh. Obermüller la loculü citatü adaugă: În gallica: *fod* însémnă: a sci. Decî aci *b* a trecutü în *f*, *a* în *o*, — și astfelü = *bod* = *fod*. — Hugo Schuchardt în „Romanisches und Keltisches Berlin 1886 dice: „*Ofyddion*, Männer der Wissenschaft, adecă: ómeni de sciință, ómeni învêțați. Aci pe *o* îlü aflămü fără ca să se țină de rădecină, și la noi se află astfelü mai de multeori; *fyd* e identicü cu *fod* — *bod* de mai susü și respective cu *bid* — *vid*, *gwid*. Bopp (pag. 362) ne spune, că la hiberni (irlandezi) *fêth* însémnă sciință, instrucțiune, *fiot*, cunoscință, arte; decî aci aveniü rădecina derivată: *fet*, — și diftongită: *fiot*, unde *fet* e egalü cu *vet* din con-

*) Eu amü auđitü *gin* în locü de vinü. Vasiliu Vaida în „Tribuna“ Nr. 90 din 1890 comunică 'I ghin ihghiu la beutü; adecă e vinü plăcutü la beutü, — unde aflămü; ghin = vin. Acesta și nota de mai nainte demustă atare celticismü în limba nóstră.

suet-um, vet, în în-vêt. G. F. le Gonidec (in Grammaire celtobretonic Paris 1839 pag. 2, 7 și 135) aduce verbulu: *gouzut* fr. *savoir*, a sci, a înțelege, a pricepe, a esperia. E unu verbu irregularu.

Prima personă e: *gouzonn* și autorul în notă face observațiunea că *gouzonn* e contrasă din *gwézon*, mai departe notază, că *g* se perde în timpurile, cari suntu precedate de o particulă, ce nu se desparte de verbu, p. e. conjunctivul: *ra wézin*, ca să sciū. Rădecina verbului e, *gwez*; (*z* între vocale sună apröpe ca *s*, — la capetu ca *t*). — Rădecina *gwez* se susține în imperfectu, perfectu, futurü, imperativü și participiulü pasivü, carele e *gwézet*, sciutu cunoscutu. *W* pere în indicativü timpulü presinte, în timpulü condiționalü și în infinitivü, și uneori *w* se schimbă în *ou*, *o*, — astfelu e: *gouzonn*.

Deci după acésta formă avemü: *gwez*, adecă *vez* = *veț*.

Bopp la pag. 362 ȃice: *gwiz* la Cambri, bretoni, însemnă: sciință, instrucțiune. — Gonidec la pag. 45, arată: *gwiziek*, savantü, învățatü, esertü, din rădecina *gwéz*. *Ek* din *guiziek* însemnă omü (*ek* în alte forme: *ac*, *ic*, *oc*, *uc*, omü la Celți). *Gwidre* la bretoni malițiă ingeniosă, istețiă blăstemată, — franc. *ruse*, astuțiă.

Bullet (in Memoire sur la langue celtique tomulü alü II-lea) are: *gwez* la bretoni, a sci, a cunosce, a avé cunoscință; *me gwezo*, eu sciü, *gwez* sciință, *digwez* la bretoni, fără de sciință, — adecă ignorantă. *Di* e prepozițiune privativă, cum se află în limbile romanice, și la noi asemenea prepozițiuni *des* p. e. totü învățulü și are desvțulü.

Bullet continuă: Verbulü *gwez* câte odată se conjugă ca verbu regularu, căci se ȃice: *me gwezo*, eü voiü învăța; câte odată e irregularu, și atunci *i* se adaugă *out*, (în locü de *bout*), *gwezout* a sci, a cunosce, a avé cunoscință; și apoi *we* se schimbă în *ou*, *gouzout*, a sci a cunosce. Într'o carte bretonă — ȃice Bullet — se află și: *goeza*, *goüeza* cu sensü de a sci, a cunosce. Totü la Bullet se află *gwidded* la galli a cunosce; *gwiddawc* la galli, celü ce scie, sciutorü, *gwiddiec*

bret. sciutorü. *D* trece în *s*, *guys* e sincopă din *gwyddys* la galli, sciutü, cunoscutü; *gwys* la cornvalesi (Galliä din Anglia) cunoscutü, celebru, *gwys* la galli, a face de a cunósce, *w* pere, *gouez* bret. cunoscutü, *gout* bret. verbulü, a sci; *gouzout* br. a sci, a cunósce, *gouzvez* br. a sci.

Celții séü Galliä äü emigratü din Asia în Europa, și anume din Asia dela améđi de pe locurile pe unde äü fostü Arii, decü aprópe de Inđi, de pe locurile pe unde äđi e Afganistanü și Iranulü, și pentru acésta în privința materialului limbei staü în legătură cu Indo-Arii séü Indogermanii, mai de aprópe, Galliä locuindü în Gallia și alte părți ale imperiului romanü, äü influințatü asupra limbei vulgare a poporului romanü vechiu, și de aci gallismulü în limbile romanice.

Din cuvintele înșirate în mai multe limbi, în privința rădăcinilorü derivate resultă, că pentru cele trei înțelese: *doceo*, *disco*, *scio* se află formele: *bod*, *bud*, — *fes*, *feth*, *fit*, *fod*, *fyd*, — *put*, — *ved*, *vid*, *wyd wet*, *vet*, *veť*, *wit*, *witz*, *wis*, *uad* (= *vad*) *uas* (= *vas*) *eid*, *oid*, *vod*, *wez*, *wiz*, și diftongite: *waid*, *void*, *wait*, *weis*, *wiad*, *wied*, — *fiot*. Se află și alte forme pentru alte înțelese a rădecinei originale *bad*.

Formele în limbile germanice și slavice daü înțelesulü: a sci, a cunósce; numai formele în sanscrita și în limbele celtice daü înțelesele ce se reafă în cuvântulü românescü: *invěťü*, *invěťatü*, și aceste suntu în sanscrita: *kovidä* *invěťatü*, *vaidya* *invěťatü*, *bud* și *vid* *invěťü* (pe cineva) *buda* *invěťatü*; eară în cele celtice: *gwidion*, *gwyddon*, *ofyddon*, omü *invěťatü*, unde *dion*, *don* însemnă omü; *gwez* eu *invěťü* ceva, *gwiziek* omü *invěťatü* unde *ek* însemnă omü.

După aceste se vede, că *veť* din *invěť* și după literă și după înțelesü e indenticü cu celticulü *gwez* — *vez* = *veť*. În acestü modü verbulü românescü *inveť* e unü cuvântü celticü romanisatü prin prepozițiunea *in*.

Readucându-ne aminte de Bopp, carele a đisü, că *vid*, ca verbü causativ însemnă *facere, ut aliquis sciat*, adecă a

face, ca cineva să scia, — e atâta câtă: seî învățu eu, ca eu să sciu ceva, seî învățu pe altul, ca el să scia ceva — astfel vedem, că conceptul se referă și la știință, pentru-ace pricepem, că din *vid (bad)* în limbile germane și slavene s'au formată cuvinte referitoare la: știință, cunoștință.

Dr. *Atanasiu Marienescu.*

ȘTIINȚA ÎN ȘCOLĂ ȘI AFARĂ DE ȘCOLĂ.

II.

Știința fiind formulată, după cum s'a arătat în Nrul precedent, în sisteme logice, este dată numai în formă de totu abstractă și ca atare recere dela cel care voesc să și-o însușască, un grad înalt de dezvoltare spirituală și o îndemânare deosebită spre a se pute în aceea pe deplin orienta. Numai dacă se vor împlini aceste două condițiuni se va pute și susține, că știința poate trece în carne și sângele — decât ni-e permis să ne exprimăm astfel — celui ce se ocupă cu ea. În etatea prunciei și chiar și a juneții nu se poate admite, că ar fi posibil să le găsești pe acestea întrunite la o persoană, al cărei spirit încă nu este dezvoltat, ci are de aci înainte să se desvolte. Și tocmai împrejurarea acesta ne face să ne dăm seama asupra modului cum am pute să satisfacem și pretențiunii, după carea îndatorați suntem să facem intrare științei în școlă și încă în etatea prunciei, și de altă parte să ținem cont și de pedecile, ce ni să pună în cale la împlinirea acestei datorințe, prin însași dezvoltarea spiritului. Acestor două pretențiuni juste numai atunci se va pute satisface, când singuraticile discipline de învățământ vor părăsi *forma și mersul lor logic*, precum le este dat de știință și se vor acomoda mai mult scopurilor școlii, decum se face acesta în școlă acum. Numai întemplantându-se acesta se va adevăra că școlă modernă se apropie de realizarea unui învățământ educativ

și că lucrează chiar în spiritulū aceleia, dela care a emanatū idea unui atare învățământū, și care însuși astfelū sē exprimā: „A statori o pedagogiā, care să fiā liberā de erorile psihologiei vechi și liberā de îndatinarea învățaților, cari predatū sciința lorū necondiționat așa, după cum o au ordinatū și formulatū pentru trebuințele lorū, a fostū punctulū principalū de vedere, pre care l-amū urmăritū în cartea mea“ ¹⁾.

Fiindū odatā faptū, că sciința după cum ea sā găsește depusā în cărțile de scōlā este cuprinsā în abstracțiuni, urmēzā în modū naturalū, că cu predarea aceleia nu sā pōte începe de acolo fiindū acēsta în contradicere cu dezvoltarea naturalā a spiritulū. Spiritulū omenescū și primesce nătrēmēntulū seū din afarā, din viēta naturei și din viēta omenescā, cari i sē deschidū, ca totū atātea comori bogate, de o valōre adevēratā, dar nu mai puținū unele și de o valōre problematicā. Aici întâlnește elū cu privirile sale obiecte concrete, fenomene, lucrări de māni omenesci; aici observā elū faptele și acțiunile omenesci dimpreună cu diferitele dispozițiuni sufletesci, de cari acelea sūntū însoțite, cu unū cuvēntū totū ceea ce există pōte sā fiā unū obiectū altū privirilorū și cercetārilorū sale. Lumea este o carte deschisā pentru fiā care mirrītorū și are nūmai sā *privēscā bine* întrēnsa pentru ca atātū câtū s'au estinsū privirile sale sufletesci sā și devinā o parte a cunoscīntelorū sale. De cāte-orī și îmbogățesce omulū cunoscīntele pre calea acēsta, totdeuna obiectulū cunoscīntelorū sale e multū puținū concretū și spiritulū nu i sē dā de a gata, ci este silitū, ca ceea ce și cāștigā sā și cāștige prin activitate propriā. Stā apoi în libera voiā și putere a acēstuia, ca elū sā prelucre materialulū de cunoscīnte, sālū aranjeze într'unū sistemū bine organizatū, ca apoi din o atare lucrare spontanē sā resulte o culturā basatā. *Concretulū* este decī *punctulū de plecare*, ear' *sistemulū abstrāsū* este *sfērșitulū lucrārīi spirituale*, prin carea ne înmulțimū și îmbogățimū mintea.

¹⁾ Herbarts Päd. Schriften (Willmann) I. Bd. 328.

Nóue nu ne este dată posibilitatea, ca pre calea experienței să ne câștigămú tóte cunoscințele și dacă amú fi avisați numai la acésta, atunci arú fi de totú mărginite cunoscințele nóstre și nice nu arú fi posibilú a zidi mai departe la opera culturală a omenimei și prin urmare nice nu s'arú mai puté vorbi despre anumite grade culturale în vieța popórelorú. De aci suntemú avisați a ne folosi de esperiențele altora, din alte locuri și din alte timpuri, pre cari le găsimú depuse în monumentele culturale ale vremurilorú trecute și ale timpului, în care trăimú. În scólă nu putemú să ne ocupămú cu tóte productele culturale, ci avemú să alegemú din acestea, pre cari le pretinde scopulú unei scóle, ce are menițiunea de a da o cultură generală. Ceea-ce se unesce însă cu scopulú scólei trebuiece și acomodatú acestuia, altcum orí-și-ce muncă remâne zădarnică.

Înainte de a vorbi despre modulú cum are să fiă întocmită sciința din diferitele obiecte de învățământú pentru ca mai cu succesú să lucre întrú realisarea scopului amintitú, să vedemú în ce consistă acestú scopú. Sub scóla, despre carea s'a făcutú menițiune mai de multe-orí în cursulú acestorú cercetări, înțelegemú *scóla educativă* ear nu *scóla de specialitate*. Aceea scólă are să tindă prin toți factorii sei culturali spre unulú și același scopú adecă: spre a da elevilorú ei încredințați o cultură cu direcțiune pronunțată spre totú ce e *bine, adevèratú, frumosú, nobilú, onestú*, etc., cu unú cuvèntú spre *moralitate*, séu vorbindú în terminí pedagogici, ea are să lucre într'acolo, ca în spiritulú elevilorú să prindă rădăcină *bazele unui caracterú religiosú-moralú*. Tóte mijlócele, cu cari dinsa lucră aú să fiă astfelú întocmite, încátú din o conlucrare armonică a acelora să resulte același efectú. Nice unui obiectú séu mijlocú de învățământú nu-í este ertatú, să servescă directú, decâtú scopului supremú, deóre-ce altcum, scóla 'și perde caracterulú ei educativú. Tóte cunoscințele pe cari le împărtășesce elevilorú sântú numai *mijlóce* pentru ajungerea unui scopú mai înaltú; ele nu potú să fiă *însele*

scopul învățământului, ci au să fie subordonate. Școala imprimată acele cunoștințe din știința sistematizată și ele în calitate aceasta devin discipline de învățământ. Între aceste discipline trebuie să se stabilească un raport de coordonare și subordonare. Prin această școală și primesce o înfățișare organică în partea internă a ei în privința singuraticelor obiecte de învățământ. Obiectele de învățământ nu pot însă să de decât *idei, cunoștințe, noțiuni*. Aceste trebuiesc astfel prelucrate și întogmite, încât din acelea să resulte anumite *voințe morale*, cari rămân constante sub oră și ce împrejurări ale vieții, în condiții diferite sociale, climatice, fizice și psihice. Căci numai succedându-ne a stabili în mintea elevului anumite *principii morale de acțiune*, ne-a și succesul a lucra în sensul școlii educative, care tinde a face mai bună viața morală a indivizilor și a societăților.

Prin lucrările sale școala nu poate deodată să-și ajungă scopul atins mai sus, ci ea poate numai să producă în spiritul elevilor o dispoziție sufletescă foarte apropiată de acel scop și anume ea poate să desvolte *un interes multilateral*, numit interes pedagogic. Desvoltarea acestui interes pretinde, ca noi să *ne abatem de la forma* în care sînt depuse *cunoștințele în sistemele științelor*, cari nu sînt în stare să captiveze în etatea prunciei, după cum acesta o pot la un om de specialitate, la care interesul e deja desvoltat. Acest interes nu să va pute desvolta atunci, dacă se va urmări metoda abstractă dogmatică, după care e ordonată știința în cărțile de școală, ci din contră atunci, când elevul va fi pus ca însuși pre o basă concretă foarte largă să se ridice la abstracțiune. Să cercăm a aplica acest adevăr metodic la diferitele obiecte de învățământ și să vedem întru cât prin aplicarea lui s'ar schimba mersul logic stabilit de știință.

După cum s'a vădit în partea primă, în științele naturale descriptive *calea urmată de știință e tocmai contrară cu pretențiunea noastră de a purcede de la concret, deorece*

împărății, clase, ordini sîntu numai noțiuni abstrase din mulțimea de indiviți. În această mulțime s'a aflatu, că unii indiviți sémănă în multe privințe la olaltă, și lumea învătăta a căutatü după toți indiviții și i-a grupatü la olaltă, formändü genuri. Cercetändü mai departe a constatatü, că și între grupele acestea esistă öre-care asemănare și așa acele, ce avëu asemănare, aü fostü cuprinse sub o singură grupă și pre calea acesta s'a formatü noțiunea de familiă. Grupändü mai multe familii, la olaltă după caracterele lorü înrudite a ajunsü la noțiunea ordine și dela acestea la clase, dela clase la tipuri, și numai mai în urmă dela tipuri la împărății. Acesta este calea, pre carea a purcesü omulü de sciintă la formarea sistemulü sëü; acesta este și calea cea adevărată pre carea spiritulü omenescü ajunge a se îmbogăți cu noțiuni de pe diferite terene ale vieții omenesci. Dacă cineva nu a purcesü pe calea acesta, dacă noțiunile sale nu s'aü formatü pre basa concretulü, atunci ele vorü fi numai o povară pentru spiritü, ele nu vorü puté să vină în diferite combinațiuni și să dé nascere altorü produse spirituale mai înalte. În casulü acesta nice în spiritulü omulü nu se va produce aceea dispozițiune sufletescă, de carea este condiționatü orîși-ce progresü. De aci urméză, că scöla numai atunci 'și va puté ajunge scopulü în punctulü acesta, când ea va pune pre elevii sei să *intueze* individü de individü, să caute *asemănările* și *deosebirile* dintre indiviți și făcëndü acesta comparațiune să reasumeze notele comune. Prin acesta în spiritulü elevulü s'a desvoltatü o idee generală, în carea nu sîntü cuprinse particularitățile ideilorü câștigate la fiă-care individü. Procederea acesta imitéză întru tóte desvoltarea naturală a spiritulü și în felulü acesta este capabilă de a desvolta unü interesü deosebitü în elevi. Mai este de a se considera și aceea, că aici spiritulü este pusü în continuă activitate și pururea deșteptă totü atâtea cerințe pentru desvoltarea unü interesü pedagogicü.

În ramulü sciințelorü naturale esplicative, fisica și chemia, încă a purcesü omenimea dela fenomenele, ce se observă în

natură și observându ađi unul, mâne altul, a ajunsă la convingerea, că anumite fenomene *se succedă după ore-care regulă*, că ele se raporta una cătră alta, după cum se raportă cauza cătră efectul său efectul cătră cauză. Causalitatea arătată mai de multe-ori a condusă la aflarea legiloră *fisice și chemice*. *Esperiența* a fostă *basa*, pre carea punându-se lumea învățată a pututū numai să afe tóte legile, pe cară ađi le găsimū puse în sistemū, în *fisică și chemiă*. Arū fi decă de totū nenaturalū a voi, ca să le dai eleviloră pe acestea de a gata, credendū, că poți să le dai mai multū și dóră și mai curendū, pentru-că deși ai încerca să le dovedescă prin esperimente, totuși pentru elevū rămânū în partea cea mai mare neînțelese și prin urmare aprópe de nici o valóre pentru cultura lui ulterióră. Și aici trebuie să părăsescă mersul lorū scientificū și să începă unde e posibilū a pune pre elevū să *observe însuși fenomenele în natură*, să le *compare* între olaltă și să afe *raportulū de causalitate*, ce esistă între ele și totū elū să *stabiléscă și legea aflată*. Întru câtū nu este posibilū a o face acésta în natură, datoră sântemū a urma în esperimentele nóstre totū pre calea acésta.

Totū condusă de unū asemenea modū de gândire, susținemū în *matematică concretulū, ca punctū de mâncare*. Și aici avemū să pornimū dela *esemplele și problemele practice*, date în natură și viața omenéscă și numai după-ce la acestea amū deprinsū spiritulū de ajunsū, apoi aflămū *din acestea regule, formule, teoreme*. În geometriă este *falsă procederea* aceloră, cară începū, spre pildă, cu *definițiunea triunghiului* și numai după aceea tractéză felurile acestora, după relațiunea laturilor și a unghiurilor. Calea cea adevărată este a pune pe elevū, ca din intuirea mai multorū triunghiuri în natură să-și căstige idea unū anumitū triunghiū, din asemănările făcute între acestea să vină la aflarea felurilor triunghiuri și numai după-ce a terminatū lucrarea acésta, totū *prin comparațiune* să *abstragă noțiunea* unū triunghiū și să-ı dea definițiunea. De aci și pretinde nouă

metodică ca fețele preste totu să se învețe în scôlă numai prin intuițiunea propriă la obiecte din natură și în specialu acêsta se pôte face la corpurile geometrice, de cari încă putemă afla pretutindenea, și încâtu ne este dată posibilitatea sântemū datorī să le căutămū și să purcedemū de aici. La cubū putemū să desvoltămū patratulū, la prismă paralelogramulū, la piramidă triunghiulū și așa mai departe. Aici este indiferentū, cu care din ele începemū, acêsta atârnă dela împrejurările locale, unde ne aflămū. Prin acêsta părăsimū cu totulū mersulū după care sântū ordinate cunoscințele geometrice în sciință și luămū tocmai o cale inversă. Nunumai aceste cunoscințe elementare din geometriă se potū desvolta pre basa concretulū, ci chiar și cunoscințele din trigonometriă. Pentru aflarea regulelorū trigonometrice se dau elevilorū mēsurări de distanțe și înălțimi și la acestea se desvoltă regulele amintite ¹⁾).

În cele până aci arătate amū vēdūtū la unele exemple calea, pre care arū fi să se predee sciințele naturale în scôla educativă. Acêsta este chiar opusă aceleia, după carea ni se dă sciința în diferitele manuale de scôlă.

În tôte obiectele de învățămētū, pretinde desvoltarea interesulū, ca să părăsimū calea *abstractă logică*, și să luămū pe cea *concretă psihologică*. Nu mai puținū în gramatică, și sintactică, ca și în stilistică și literatură. *Regulele gramaticale și sintactice* au să fiă *scôse din limba viuă* și nu trebuie să ne ținemū legați de *ordinea* stabilită de sciință. Cunoscințele din stilistică și literatură nu au să fiă împărtășite elevilorū după vre-unū manualū ci ei au să fiă conduși a le afla înșiși din esemle și din ocuparea cu diferiți autori clasici. Numai în modulū acesta vomū putē să stērnimū în elevi plăcere și interesū față de învățatură.

În cercetările de până aci nu s'a făcutū amintire de unulū din cele mai importante obiecte de învățămētū, impor-

¹⁾ Veđi o încercare de natura acêsta in Jahrbuch des Vereins für Wissenschaftliche Pädagogik. XX. Jahrgang. Dresden 1888.

tantu chiar pentru raportul directu, in care se afla elu cu scopul educației, anume despre religione. Nu s'a facutu amintire mai cu semă din acelū punctū de vedere, fiind că noi ne-amū ocupatū cu forma, pre carea are să o ia știința in scōlă, őră studiulū religiunei după cum e cunoscutū are de obiectū credința. Cu tōte acestea credemū a nu ne abate dela scopulū nostru, dacā vomū cerceta in cātva starea lucrului și aici. Dintre tōte obiectele de învățământū, ce cadū in cadrulū studiului religiunei, se cuvine să amintimū cu deosebire *catechismulū*. In acesta sūntū cuprinse numai *abstracțiunī* și *sisteme abstrase*, cari astfelū predate nu străbatū la inimă, ci rămānū unū balastū pentru spiritū. Și desvoltarea acestōra trebuie să urmeze calea indicatā mai susū, să începā dela esemple. Tōte sistemele *religiōse-etice* trebuessū *desvoltate pre basa concretului*. *Eseemple concrete* spre acestū scopū ne ofere *istoria biblică*, *istoria bisericescā* și *istoria profanā*, chiar și *literatura*. Aici, in aceste aflāmū noi personaje, cari in deosebite situațiuni ale vieții lorū ne potū servi ca totū atātea modele demne de imitatū și tocmai la acestea totū in modulū arātātū mai susū putemū să abstragemū pentru noi *principiū de viață*, cari sūntū totū odatā și principii pretinse de religione și moralā.

In sfērșitū mai avemū să amintimū, că și in geografīa avemū să fimū conduși de același principiū metodicū, de care sūntemū conduși și la celelalte obiecte de învățământū. Știința geografiei purcede dela *universū* la *sistemulū nostru solarū* și de aci la globulū pământului, la continente, țeri și apoi orașe și sate; așa dara dela *generalū* la *specialū*. Geografia a fostū încă de multū numitā o știință, care asociazā alte științe, și cu dreptū cuvēntū. De aci și pretinde noua Metodicā, că ea să fiā determinatā in mersulū seū dupā istoriā. Ori-și-care parte de pământū seū țērā să se tracteze atunci, când să tractezā vre-o epocā istoricā, a cărei evenemente s'au desfășuratū pe acelū locū, deōre-ce interesulū őr-cum naturalū, ce-lū aū copiiū față cu espunerile din istoriā, se trans-

plântă și asupra geografiei. Italia și Grecia să se tracteze deodată cu istoria acestor popoare; Asia deodată cu resbelele persice; America deodată cu resbelele de libertate nord-americane și cu descoperirile etc. Aceste două obiecte se ajută împrumutată și cunoștințele se concentrează în spirit.

Totă asemenea se ajută și matematica adusă fiind în legătură cu științele naturale, și știința limbii adusă în legătură cu istoria și științele naturale. Aceste, ca științe formale, au să-și primescă conținutul lor concret din disciplinele amintite și interesul elevului, odată dezvoltată la acelea, trece și asupra acestora. Este greșit din punct de vedere metodic să vă să dezvoltați știința obiectelor formale la conținutul cu totul nou și necunoscute. Prin aceasta se va schimba cu totul forma sistematică, pe care le-a dat știința.

Pe baza cercetărilor desfășurate putem acum susține, că școala educativă, dacă e ca să-și realizeze ținta ei ideală, nu poate să urmeze în predarea științei din diferitele obiecte de învățământ mersul acela, pe care l-a stabilit știința, ci este silită să se abată dela el. Motive puternice metodice o silescă la acesta. Calea, pe care am vădit că are să urmeze, este întru toate în consonanță cu dezvoltarea spiritului omenesc atât la indivizi, cât și la neamul omenesc. Chiar și în dezvoltarea culturală a omenirii punctul de mănecare a fost concretul, experiența. Toate științele au fost la început cunoștințe, basate pe experiențele singuraticilor și numai mai târziu pe un grad înalt de cultură s'au formulat în sisteme abstracte. În fața acestui fapt, dovedit și de istorie și de viața actuală, nu mai încapă îndoială, că școala modernă datorită este a părăsi *metoda tradițională științifică* și a îmbrățișa *metoda naturală psihologică*, dacă e ca prin lucrările sale să opereze o reformă salutară în cultivarea tinerei generații.

Dr. Petru Șpană.

MEDARD.

În ziua de optă Iunie după calendarul gregorian se face pomenire în biserica catolică apusenă despre sfântul, al cărui nume se află mai sus. E lucru teologico-istoric a scirici după influința sfântului *Medard* asupra dezvoltării bisericii crestine. Un incident însă este, ce me face să vorbesc aici nițel despre *Medard*, anume că pe multe locuri domnesce în popor credința, că decă plouă în acea zi, atunci țin ploile șese săptămâni.

Omenii ușori de minte numesc superstițiunii pe o mulțime de adevăruri, ce le auțim trecând ca moștenire din neam în neam. Dar omenii cei scrupuloși, cari adecă scrutează până la originea fenomenului, stau și se intrăbă, cum și când s'a născut în popor acea superstițiune, că plouând în ziua sfântului *Medard* are să plouă șese săptămâni?

De ore-ce lumea progresă, dar întru progresare aderează la principiul, că ce e bun să păstrăm, ear ce e reu să lăpădăm, și noi încă voim să progresăm; de aceea să ținem și noi ce e bun și să condamnăm ce întunecă mîntea. Să ventilăm dară credința poporului referitor la ploua din ziua lui *Medard*!

Dela nemuritorul *Newton* încóce lumea a progresat mai mult, decât a progresat în două mii de ani înainte de densus. Prin neperitórele rezultate, ce le-a obținut *Newton* în științe, vorbim astăzi despre constituțiunea sistemului nostru solar mult înși póte mai sigur decât despre constituțiunea republicei *San-Marino*. Vorbim despre forma, mărimea, constituțiunea fizică a sórelui cu óreși-care încredere de invidiat. Apoi referitor la pământ ne încumetăm, dar și avem titula să anunțăm în mod profetic o mulțime de fenomene, cari nu ne desmintesc. Anunțăm pe minut ivirea eclipselor și a fluxului și refluxului de pe oceanuri, anunțăm cu probabilitate cutremurul de pământ și erupțiunile vulcanice, și nu ne sfimă a dice — dar ne spune și

poporul — că la schimbarea lunii se conturbă hotărît echilibrul din aerul atmosferic. Şi ce este *Medardul*? Cred că nu fac smintă decât afirmă, că sub *Medard* înţelegem o conturbare neîndatinată în echilibrul din aerul atmosferic. Far ploii de şese săptămâni de sigură potă avé locă numai dintr'o conturbare estraordinară a atmosferei pământului. Să vedemă acum întru câtă pôte fi conturbat echilibrul aerului atmosferic pe timpul lui *Medard* în modă neîndatinată.

E faptă pozitivă, că tulburarea echilibrului din atmosferă provine mai alesă din influinţa căldurei raşelor solare. Pe emisfera nordică în luna lui Iunie ajungă mai multe raşele solare şi în deosebire pe lângă ecuatoră se încălðesce aerulă de pe suprafaţa pământului chiar până preste 60° C. Acestă aeră ferbinte, fiindă de totă uşoră se înalţă oblu în susă, formeză oşei-cum ună curentă de aeră ferbinte, ce ajunge până susă în regiuni considerabile ale atmosferei. Dar fiindă-că în natură spaţiă vacuă nu există, de aceea în loculă aerului celui înalţat de pe lă ecuatoră, trebuie să vină aeră proşpetă din apropiere, adecă din părţile de cătră nordă, seă pe emisfera sudică de cătră sudă. Astfelă se pornescă dară din regiunile polare curente de aeră rece, avëndă la începută direcţiune oblu spre ecuatoră. Scimă însă, că pământulă se întorče în giurulă osiei sale dela apusă spre resărită şi că nu tôte punctele din suprafaţa pământului aă iuţelă uniformă în giurulă osiei; punctele ce sântă mai aprópe de ecuatoră se mişcă mai iute, pentru că sântă mai depărtate de osie, decâtă cele de lângă poli, din causă că pământulă e globă turtită. În urma causei amintite mai susă, pornindă dela polulă nordică o cantitate de aeră spre ecuatoră, aceea întimpină în calea sa locuri, ce aă mai repede iuţelă în giurulă pământului, decâtă cum aă locurile, preste cari deja a trecută. Decă precum corpulă nostru, aflându-ne pe trăsură când acésta se pune în mişcare, arată nesuinţa de a remăné ceva îndereptă din cauza inerţiei, totă astfelă din cauza inerţiei remăné îndereptă şi aerulă ce vine din spre poli, şi remănerea acésta se arată cu atătă

mai tare, cu câtă ajunge acelă aeră mai spre ecuatoră, așa că dela regiunile tropice începândă aerulă curge pe suprafața pământului avândă direcțiune dela ostă spre vestă. Ce amă disă însă despre aerulă de pe suprafața, are valóre și despre celă caldă, ce s'a urcată susă în atmosferă, dar chiar în sensă întorsă; adecă dela ecuatoră spre poli curgă două curențe de aeră caldă, cari se îndrăptă cu atâtă mai tare spre ostă, cu câtă înaintăză în regiuni mai depărtate dela ecuatoră. — Aceste două curgeri de aeră seă vânturi le numescă ómenii vânturi passate și se întimplă pe emisfera nordică mai alesă în Iunie, ear pe cea sudică în Septembrie. Navigatorii Spanioli, începândă dela insulele canarice, nici nu se mai interesăză de năile loră, căci vântulă passatū le mână directū spre Antile, fiindă víslele întinse și împregiurările atmosferice normale.

Pământulă nostru în 2 părți din trei este acoperitū cu apă și apele aceste din cauza rađeloră solare evaporăză neîncetatū și aburi se înalță în atmosferă. Prin urmare atâtū vântulă passatū, ce vine din spre poli, câtă și celă ce trece pe deasupra dela ecuatoră spre poli, cuprindū în sine cuantități însemnate de aburi, ceștia mai caldi decâtū cei ce se află în vântulă passatū de pe suprafața pământului.

Între împregiurări normale vânturile passate și percurgă calea loră fără ca să se conturbe unul pe altulă. Dar adeseori se ivescă împregiurări nenormale, și prin aceste se conturbă fórte echilibrulă aerului atmosfericū. Împregiurări nenormale ară fi spre esemplu prea marea evaporare a apeloră de pe pământū, seă apropierea extremă a pământului de cutare corpă cerescă, seă chiar și constituțiunea fizică a sórelui, după care rađe solare nu sântū într'o formă de intensive, nici în lumină nici în căldură. Acestea și d'al d'estea împregiurări potă face ca vântulă passatū, ce trece pe susă prin atmosferă, să se plece prea tare spre pământū și să se întâlnească și să taie prin cestă altă, care suflă de cătră poli. Prin acésta firesce se conturbă echilibrulă atmosferei de nu

póte fi rehabilitatú decátú dupá sêptêmâni întregi; de aici provine apoi, cá în acestú intervalú domnescú ploí îndelungate și neîndatinate. Acésta conturbare atmoferică are locú mai alesú în prima jumetate a lunei lui Iunie, și fiind-cá de sfântulú *Medard* se face pomenire chiar la mijloculú primei jumetați a acesteí lune, poporulú, de sigurú basatú pe observațiuní îndelungate, a susținutú și susține, cá decá plóuá în ziua lui *Medard*, atunci ținú ploile șese sêptêmâni.

Nu este dar credința deșértá acésta afirmațiune, *ci este unú adevêrú ceva prea esageratú*, pe carele avemú să-lú înțelegemú așa, cá ivindu-se ploí camú pe timpulú cândú e ziua lui *Medard*, avemú să ne așteptámú la ploí îndelungate cu atátú mai vêrtosú, cu câtú vorú fi prezenți și alți factori de ai naturei, cari sântú acomodați de a contribui la conturbarea echilibrului din aerulú atmosfericú.

Cátú pentru anulú acesta, în multe locurí din patria nóstrá în numita și a plouatú, și poporulú a șisú cá vorú fi ploí șese sêptêmâni. Ploile aceste le esplicámú deci, dupá cele amintite astfelú, cá mai pe timpulú acela a fostú pleniluniu, ceea-ce conturbá ecuilibrulú atmosfericú, de altá parte éráși aflámú, cá regentulú anului, planeta Marte, chiar pe atunci a ajunsú în cea mai aprópe distanță de pámêntú, prin urmare și ea, prin atracțiunea sa, a contribuitú la acea conturbare de echilibru atmosfericú. Vorú mai fi póte și alte cauze, de exemplu mișcámintele calorice din internulú cójii pámêntului etc. cari tóte daú o acțiune puternică, ce se concentrá în încruciașarea vênturilorú passate.

Sá nu desprețuimú dará credințele numite deșerte, cáci parte mare din ele sântú efluxulú unorú esperiențe îndelungate ale poporului, și prin studiarea lorú criticá ajungemú a cunosce starea culturalá a respectivelorú popóre, ce le-au creatú, dar póte cá ajungemú și la alte rezultate interesante.

Teodorú Ceontea.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 108/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 13 Iunie a. 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-preș., E. Măcellariu, Z. Boiu, Ioan Popescu, Ioan Hannia, Parteniu Cosma, I. G. Popu, Ioan Crețu, G. Candrea, cassar, N. Toganu, bibliotecar.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 47. D-lu Valeriu Bologa, dirigentu al filialei „Albina” din Brașov, prin hârtia dto 28 Maiu a. c., trimite pe lângă conșpectu, actele, în numeru de 480, referitoare la viața și morțea reșosatului vice-președinte al Asociației d-lu Iacobu Bologa, pentru folosire la compunerea biografiei acestuia, conform hotărârii adunării generale dto Abrudu 6 Augustu 1888, pe lângă rugarea: să i se confirme primirea, ear după folosire să i se retrimitu actele. (Ex. Nr. 98/1890).

— Actele subșternute se transpunu comisiunii exmise din sinulu comitetului cu datulu 18 Septemvrie 1888 sub Nr. 282/1888 cu însarcinarea, de a compune biografiile decedaților conducători ai Asociației. Intrarea actelor la comitetu s'a adevritu pe cale presidială.

Nr. 48. D-lu Mihaiu Andreica, cassarul despărțemintului VII (Abrudu), prin scrisorea dto 11 Iunie a. c. trimite suma de 232 fl. 45 cr. intrată ca taxe dela membrii vechi și noi din numitulu despărțemintu, cu rugarea, să i se cuiteze primirea, ear membriloru noi să li se estradee diploma (Ex. Nr. 103/1890).

— Se adevereșce primirea sumei de fl. 232.45, care s'a transpusu la cassa Asociației pentru contare și manipulare. Membrii de nou înscriși voru primi diploma îndată după urmarea aprobării adunării generale proxime.

Nr. 49. Cassarul Asociației, d-lu G. Candrea, prin scrisorea dto 13 Iunie a. c., respundendu la însarcinarea primită pe cale presidială cu datulu 26 Aprilie a. c. sub Nr. 78, arată, că a vëndutu d-lui căpitanu Pantaleonu Lucața unu captorașu scosu din folosirea Asociației, care ca nou a costatu 6 fl. 50 cr., cu prețulu de 5 fl. 57 cr., pe caru i-a administratu la cassa Asociației sub Nr. jurnalulu 130.

Încătu priveșce însarcinarea primită, de a opina dacă e neapăratu de lipsă și dacă se pôte deschide pivnița de sub localulu menitu pentru spitalu în casa Asociației Nr. 8 strada Morii, d-lu cassaru e de părere, că totă lucrarea, pe lângă aceea că e costisitoare, aru fi nefolositoare, mai alesu în vederea, că pivnița și fără

ușa, ce ar fi a se introduce, are resuflătoare și astfel nu amenință cu deteriorarea edificiului. (Ex. Nr. 104/1890).

— Raportul d-lui casarū, G. Candrea, se ia cu aprobare spre știință, atât în ceea ce privește vinderea cuptorului scos din folosire, cât și în ceea ce privește rămânerea pivniței în starea ei de mai nainte.

Nr. 50. Direcțiunea școlii civile de fete prin hârtia dto 8 Iunie a. c. Nr. 55 așterne spre revizuire procesul verbal din conferința corpului didactic dela 7 Iunie a. c., în care se cuprinde, între altele, și programa examenelor de vară, statorite pentru anul acesta (Ex. Nr. 106/ 1890).

— Cuprinsul procesului verbal subșternut dimpreună cu programa examenelor, se ia cu aprobare spre știință.

Nr. 51. În legătură cu cele cuprinse la punctul precedent, comitetul decide:

— Să se eximită, în calitate de comisar, la examenele publice ale școlii civile de fete dela finea semestrului al II-lea al anului școlastic 1889/90, președintele Asociațiunii, totodată și delegatul al comitetului în afacerile școlare, d-lu George Barițiu, avându despre rezultat a face raportul comitetului.

Nr. 52. Urmază la ordinea zilei raportul comisiei exmise din șeful comitetului cu datul 16 Septembrie 1889 sub Nr. 296 cu însărcinarea, de a face comitetului propunerii relativă la modul: cum ar fi să se execute mai cu folos concluzul adunării generale dto Făgărașu 16/28 Augustu 1889 Nr. prot. 23 și anumit, cum ar fi să se folosescă suma de floreni 1000, votată pe anul bugetar 1890 pentru învâțirea literaturii populare române, și în fine care ar fi planul cel mai corăspundător pentru organizarea viitoare activității a Asociațiunii pe terenul literaturii numite.

„Pornind din acel punct de vedere, că sumele de bani votate de Asociațiune spre scopuri literare să pótă fi întrebuințate în modul cel mai folositor în dezvoltarea sistematică a literaturii și a culturii în școlă pe calea învățământului de o parte, eară de altă parte fiind un lucru notoric că în școlile medii române din patriă încă până astăzi se simte mare lipsă de manuale corăspundătoare tipărite din anumite obiecte de învățământ; fiind mai departe un lucru totu așa de cunoscut, mai ales pentru cei ce au ajuns în contact cu profesorii dela numitele institute de învățământ, că nu atăta lipsa de puteri literare, cari să compună atari manuale, cât mai vartos lipsa de mijloce a se eda în tipar manualele de lipsa în limba română, aduce cu sine, că încă până astăzi să se folosescă în școlile medii manuale compuse în altă limbă, mai ales în cea germână, se manualele necorăspundătoare să se completeze prin odioșele manuscrise, cari de altmintea suntu și oprite strins prin decrete ministeriale: majoritatea comisiei, reprezentată prin președintele Asociațiunii, d-lu G. Barițiu, și prin vice-președintele Asociațiunii, d-lu Dr. Ilarionu Pușcariu, face, cu

privire la modul de întrebuințare a sumei de 1000 fl. votată de Asociațiune pe anul 1890, următoarea propunere:

1. Asociațiunea publică premii de câte 300—400 fl. pentru manualele cele mai bune edate în tipar în limba română, de care se va constata trebuința în școlile medii.

2. Spre acestu scopu comitetulu Asociațiunii se pune în conțelegere cu corpurile profesorale dela numitele școle, eventualu cu ordinariatele bisericesci, sub care substaū acele școle, pentru constatarea manualelorū, de cari se simte mai tare lipsă, înțelegându-se de sine, că acelorū ordinariate, ca organe de suprainspecțiune școlară, compete introducerea acelorū manuale premiate în școlile medii, ce le substaū;

3. Manualele censurate, aflate de bune și premiate de Asociațiune, rămānū proprietatea rezervată a autorilorū, cari sūntū însă obligați, că cu premiulu câștigatū să le dea în tiparū sub propria îngrigire.

4. Încātū din suma de fl. 1000 votată, ce stă la dispozițiunea comitetulu spre scopuri literare, după distribuirea de premii pentru manuale, aru mai prisosi o parte, aceea se rezervă pentru premiarea elaboratelorū de valōre literară, ce ar incurge la comitetū din partea autorilorū pentru publicare în fōia Asociațiunii seū în broșuri separate.

Față cu acēstā propunere a majorității din comisiune, membrulū acesteia, d-lū Ioanū Popescu, prim-secretarulū Asociațiunei, presentă propunerea ce urmēzā:

„Pentru realizarea intențiunii, pentru care adunarea generală a Asociațiunii a votatū 1000 fl., îmi iaū voia a propune următoarea modalitate:

a) D-lū președinte alū comitetulu și Asociațiunii să fiā rugatū a se adresa cātrā domniī încă în viață, cari s'au fostū înscriși în secțiunile sciintifice ale Asociațiunii, invitāndu-i, ca să și împlinescā obligāmētulū, conform §-lui 3 din regulamentulū acelorū secțiuni. (Regulamentulū din cestiune votatū în adunarea generală a Asociațiunii ținută la Turda în anulū 1880 în §-ulū 3 conține următoarea dispozițiune: „membriī secțiunilorū se vorū obliga a elabora și presenta pe fiā-care anū celū puținū câte unū operatū, fiā originalū, fiā traducțiune, fără considerare la specialitatea secțiunii, din care face parte, seū vorū contribui la înmulțirea colecțiunilorū sciintifice și literare ale Asociațiunii“).

b) Domnulū președinte se invite pe lângā membriī secțiunilorū și pe alți membri ai Asociațiunii, cari s'au arātātū lucrători pe terenulū literaturei și alū sciinței, ca să binevoiescā a se înscrie în vre-una din acele secțiuni și a conlucra împreună cu membriī acelorā la realizarea scopurilorū literare și culturale ale Asociațiunii.

c) Atātū scrierile, ce vorū intra la presidiulū comitetulu dela membriī secțiunilorū, cātū și cele ce vorū fi presentate din partea altorū literați și omeni de știință ai noștri, vorū fi date spre cen-

surare la comisiuni, cari până se voru activa secțiunile, voru fi compuse din partea comitetului, câtu va fi posibilu din membrii acelor secțiuni, în totu casulu însă din ómenii competenți în materiile de examinatú.

d) Întrucátu se va ajunge din mii de floreni, se voru premia din ea tóte scrierile de meritú, cari voru fi recomandate de amintitele comisiuni, dându-se preferință mai alesú scrierilorú menite pentru poporú.

e) Scrierile meritorie, atâtú cele premiate, câtú și cele nepremiate, se voru publica în fóia Asociațiunii, eventualú în cărți separate, cari pe urmă se voru vinde cu prețurile cele mai reduse, pentru a se răspândi câtú se póte de tare în poporú.

f) Comitetulú Asociațiunii va face adunárii generale, ce se va ține în anulú acesta, raportú despre cele efeptuite și va invita anume pe membrii secțiunilorú, ca cu ocasiunea acelei adunári să se constituie și eventualú se iea hotăriri cu privire la activitatea lorú în viitorú.

Dupá o dezbateré mai îndelungată, cassarulú Asociațiunii, d-lú G. Candrea, propune și comitetulú decide:

— Afacerea se remite comisiunii pe lângá însărcinarea, ca și majoritatea aceleia să presente comitetului în ședința cea mai de aprópe unú proiectú de conclusú referitorú la planulú cerutú prin hotărirea adunárii generale din Făgărașú, conformú căruia arú fi să se organizeze în viitorú activitatea Asociațiunii pe terenulú literaturéi populare române.

Nr. 53. Aú întratú la comitetú taxe de membrii dela: Poré Teodorú, în Alba-Iulia pro 1889/90 10 fl.; Elefterescu Emilú, în Bucuresci pro 1890 5 fl.; Tobiasú Alex. în Abrudú pro 1890 6 fl.; Cirlea Michaiú, în Abrudú pro 1890 5 fl.; Furdui Romulú, în Câmpeni pro 1890 5 fl.; Pasca Simionú în Sălciva, pro 1889 și 1890 10 fl.; Munténú Ioanú în Ofenbaia pro 1890 5 fl.; Ioanú Danciu, în Ofenbaia pro 1890 5 fl.; Dr. Basilú Preda, în Câmpeni pro 1890 5 fl.; Romulú Marcu, în Bistra pro 1890 5 fl.; George Cosma, în Roșia pro 1889/90 10 fl.; Alexandru Ciura, în Abrudu pro 1890 5 fl.; Sima George, în Cărpinișú pro 1889 5 fl.; Pompiliu Șulutú în Roșia, pro 1890 5 fl.; Ioanú Maiorú, în Roșia pro 1889 și 1890 10 fl.; Constantinú Cotișelú, în Certege pro 1890 5 fl.; Papiu Alex. în Bistra 5 fl. pro 1890; Petru Goșa, în Lupșa pro 1890 5 fl.; Oprea Andreiú, în Musca pro 1890 6 fl.; George Bocănicí, în Roșia pro 1890 6 fl.; Achimú Petru, în Bucium-muntari 101 fl. taxá de membru pe viață.

— Spre șciință.

Nr. 54. Cu provocare la cele cuprinse sub punctulú 46 alú procesului verbalú alú acestui comitetú, luatú în ședința dela 27 Maiú a. c. se însémná, cá din eróre dupá cuvintele „Mateiú Popú Grideanulú în Murș-Oșorheiú pro 1889 5 fl.;" și dupá cuvintele „Stoica Antonie în Murș-Oșorheiú pro 1889 5 fl." aú rémasú afará

cavintele: „Intrați la cassa Asociațiunii încă la 5 Septembre 1889“, ceea-ce prin acésta se rectifică.

George Barițiu m. p.
președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.
secretar al II.

Verificarea acestui procesu verbalu se încrede d-loru: Archimandritu și vicaru Dr. Il. Pușcariu, Ioanu Popescu, I. Crețu.

S'a cetitu și verificatu, Sibiu la 5/17 Iuniu 1890.

Dr. Ilarionu Pușcariu m. p. Ioanu Popescu m. p. Ioanu Crețu m. p.

Nr. 118/1890.

Procesu verbalu

al comitetulu Asociațiunei transilvane pentru literatură română și cultura poporulu român, luat în ședința dela 23 Iunie n. 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: Dr. I. Pușcariu, v.-preș., E. Măcellariu, I. Hannia, I. V. Russu, P. Cosma, N. Frateșiu I. Popescu, I. Crețu, I. G. Popu, G. Candrea, cassaru.

Secretaru: Dr. I. Crișianu.

Nr. 55. Direcțiunea școlei civile de fete prin hârtia dto 12 Iunie a. c. Nr. 58, subșterne spre revisuire procesulu verbalu, luat în conferința extraordinară a corpulu didacticu dela 12 Iunie a. c.

Din procesulu verbalu subșternutu se vede, că la invitarea direcțiunii:

a) învățătorea Eugenia Trifu declară, că, dacă prestațiunile ei din anul ce expiră, voru fi mulțămitu direcțiunea școlară și comitetulu Asociațiunii, e aplecată a rămâne și mai departe în postulă sêu;

b) învățatorulu Dr. Vasile Bologna asemenea vrea să rămână în postulă sêu; cere însă, cu provocare la decretulu de denumire, ca să fiă numitu de învățatoru definitivu;

c) învățătorea Victoria Filipescu nu mai reflectează pentru viitoru la postulă avutu, fiindu hotărîtă a eși din statulu învățătorescu;

d) învățatorulu Dr. Petru Spanu declară, că aru fi aplecatu a rămâne la postulă sêu pentru casulu, când i s'arū concede să funcționeze mai departe și în lipsa examenulu prescriș de cualificațiune.

În fața acestorū declarațiuni, directorulu școlei cere a se constata, că densusul a fostu în generalu deplinu mulțămitu cu prestațiunile și purtarea tuturorū membrilorū din corpulu didacticu, și aru privi cu părere de rău îndepărtarea ori-căruia dela școlă.

În legătură se presentă și o declarațiune în scrisu a învățatorulu Dr. P. Spanu de cuprinsulu, că permițendu-i-se a funcționa și în anul viitoru 1890/91 se va supune în timpul prescriș, anumitu la finea anulu școlarū viitoru, la examenulu de cualificațiune învățătorescu pentru școlele civile (Ex Nr. 107/1890).

— Comitetulu decide: ad a) și b) avându în vedere și părerea direcțiunii cu privire la purtarea și prestațiunile membrilorū din

corpul didactic, învățătoarea Eugenia Trifă și învățătorul Dr. Vasile Bologa se întăresc definitiv în postul lor și li se extradă decretul în regulă.

— ad *c*) declarațiunea învățătoarei Victoria Filipescu se sesvesce spre știință, postul ei se declară de vacant și pentru în-deplinirea lui se escrie concursu pe lângă emolumentele stabilite prin concludul comitetului dto 16 Septembrie 1889 pt. prot. 99.

— ad *d*) comitetul va întreveni pe calea sa la inspectorul reg. de școle, eventualu la înaltul ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică, ca învățătorul Dr. Petru Spanu să fiă admisu a mai funcționa încă unu an și fără examenul prescriș de calificațiune, mai ales și în vederea declarațiunei sale, relativu la facerea examenului.

Nr. 56. Se presentază hârtia dto 13 Iuniu a. c. Nr. 372 a comisiunei administrative a comitatului Sibiului, prin care, cu pro-vocare la esmisul domnului ministru de culte și instrucțiune pu-blică dto 4 Februaru 1887 Nr. 1948, referitoru la dreptul de pu-blicitate alu școlei Asociațiunii, transpune unu circulariu publicatū la tôte autoritățile școlastice din statū alu aceluiaș Domnu ministru dto 9 Maiu a. c. Nr. 9101 de cuprinsulū, că școlele poporale sus-ținute de privați seū reuniuni nu sântu în dreptū a estrada testi-monii indeobște valabile, dacă nu sântu investite cu dreptul de publicitate, și recercă comitetul: să insiste, ca învățătorii aplicați la școla Asociațiunii să-î înainteze, în câtu nu s'a întemplatū până acum, testimoniile despre depunerea examenului prescriș de cua-lificațiune, și încâtū, acesta nu s'arū putē acuma, să iee măsurile de lipsă în acestă privință, ca astfelu numita comisiune sē ajungā în pozițiunea de a enunța recunoscerea dreptului de publicitate alu școlii Asociațiunii (Ex Nr. 113/1890).

Să se dea On. comisiunii administrative a comitatului Sibiului informațiunii detaiate despre starea de față înfloritōre a școlii Asociațiunii; despre pașii întreprinși de comitetu cu scopū de a satis-face întru tôte intimatulū dlu ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică dto 4 Febr. 1887; despre aceea, că comitetul a reușitū, între impregiurările date, a face *mai multū* decâtū pretinde numitulū intimatū; în fine, pe basa rezultatelorū obținute în ceea ce privesce acomodarea la numitulū esmisū ministerialū, să se cērā enunțarea recunoscerei dreptului de publicitate pentru școla Asociațiunii.

Nr. 57. Urmândū întocmai însărcinării primate prin concludulū luatū în ședința comitetului dto 13 Iunie a. c. pt. prot. 52, de a presenta unu proiectū de concludū referitorū și la planulū cerutū prin hotărîrea adunării generale din Făgărașū, conform căruia arū fi să se organizeze în viitorū activitatea Asociațiunii pe terenulū literaturii poporale române: majoritatea comisiunei esmise cu datulū 16 Septembrie 1889 sub Nr. 296 prin raportulū seū dto 20 Iunie a. c., cuprindēndū o mulțime de date forțe interesante din viața și activitatea Asociațiunii transilvane din trecutū, privitōre chiar la cele țintite prin concludulū amintitū alu adunării generale din Fă-gărașū, întregesce propunerea sa relativă la modulū cum arū fi să

pe executate mai cu folosă concludulă adunării generale dte. Făgărașu 16/28 Augustu 1889 pt. prot. 23, cuprinsu în punct. 52 din procesulă verbalu alu comit. luatū în ședința dela 13 Iunie a. c., după cum urmază:

Pentru anii viitori miia de florini, respective sumele votate în același scopu, să se folosescă astfel, ca „să se dea în concursu unele după altele tесеle stabilite în programa adunării generale a Asociațiunii din anulū 1861, și anume să se cѐră dela adunarea generală proximą, ca pe terminū de 2 ani, adecă până la 31 Decembre 1891, să se alegă următorele tесе:

a) *Starea actuală a economiei de câmpu la românii din Transilvania*: scriere comparativă atâtu cu referință la românii locuitori în diferitele ținuturi ale țerii, după configurațiune și climă, câtu și cu modulū cum cultivă pământulū Sasiū, Svabii și Sēcuii, și totodată în comparațiune cu agricultura *Italiei superioare, a Elveției și a Boemiei*, încâtu clima și configurațiunea acelorū țeri sēmănă cu ale patriei nōstre. Premiulū 400 fl. v. a.

b) *Dietetica poporală*, în strînsă referință la modulū alimentării poporului românū și la întărirea rassei (a soiului):

Încâtu pentru condițiunile concurselorū eventualū votate de cătră adunarea generală, rămâne ca să le defigă comitetulū Asociațiunii după modulū observatū la alte societăți literare și științifice.

Opulū premiatū are să rămână proprietatea autorului, care flū va tipări pe spesele sale, őră din exemplarele tipărite va transpune 50 exemplare în proprietatea Asociațiunii, spre a se împărți la bibliotecele institutelorū, la membrii censoratori și la persoane de pozițiune eminentă binevoitoare Asociațiunii.

Comitetulū, luândū actū atâtu de propunerea majorității din comisiune, cuprinsă la pt. 53 alu procesului verbalu din 13 Iunie a. c. și întregită prin adausulū cuprinsū la acestū punctū, câtu și de propunerea cuprinsă de asemenea la punctulū 52 alu procesului verbalu dela 13 Iunie a. c. a minorității comisiunii, dară considerândū, că nici una din propunerile acestea nu țințeseșe esecutarea întocmai a concludulă adunării generale din Făgărașu, din motiuvū că acelu concludū nu se consideră de esecutabilū, decide: (Ex Nr. 105/1890.

— Suma de fl. 1000 votată pentru anulū curențū nu se întrebuintează până ce nu va decide adunarea generală din őrstū anū și asupra destinațiunii acestei sume; őră încâtū privesce viitorulū, ambele propunerī ale comisiunii, una ca a majorității, și altă ca a minorității, să înainteză la adunarea generală pentru decidere.

Nr. 58. Direcțiunea despărțemētului III (Sibiiu) alu Asociațiunii transilvane prin hărtia dte 31 Maiū a. c. Nr. 15, răspundēndū la mândatulū acestui comitetū dte 11 Martie a. c. Nr. 44 relativū la încassarea taxelorū de pe la membrii restanțieri din despărțemētū, subșterne suma de fl. 40, taxe intrate și arată, că dela unii restanțieri nu s'au pututū încassa taxele, de őrce aceia s'au strămutatū cu locuința din teritorulū despărțemētului, őră dela alții încă nu au intratū taxele, dară subcomitetulū va îngriji ca să între (Ex Nr. 115/1890).

— Se adevărește primirea sumei de fl. 40; cuprinsul hârtiei On. Direcțiunii servește spre știință.

Nr. 59. Direcțiunea despărțământului III (Sibiiu) prin hârtia dto 31 Maiu a. c. Nr. 16 arată, cari sânt vederile subcomitetului din acestu despărțământu, relativu la arondarea despărțământelor Asociațiunii (Ex Nr. 116/890).

— Asupra cuprinsului hârtiei se va hotărî în merit, când se va fixa în modu definitiv proiectulu pentru arondare.

Nr. 60. Ilustritatea Sa dlă semptemviru în pensiuene, Ioană cavaleru de Puscariu, prin hârtia sa dto 1/13 Iunie a. c. răspunzându la adresa presidiului comitetului dto 7 Iunie n. a. c., Nr. 99 transpune comitetulu unu tomă din colecțiunea sa de diplome ca specimen, ca comitetulu să aibă ocașione de a se orienta asupra speseloră tiparului și asupra altoră împregiurări relative la modalitatea edițiunei (Ex. Nr. 99, 110 și 111/1890).

— Se esmite o comisiune în persónele dloră G. Barițiu, I. V. Russu și Dr. I. Crișianu, care să studieze cauza în tóte părțile ei și să facă la timpul seú propuneră comitetulu.

Nr. 61. Președintele Asociațiunii, dl G. Barițiu a dăruitu cu datulu 23 Iunie a. c. pelângă conspectu, pe séma bibliotecii Asociațiunii următoarele cărți:

1. Burdach C. T. Die Psychologie, Leipzig 1810.
2. Buletinulu instrucțiunii publice pe anul 1865 și 1866.
3. Fóia generală de legi și de actele guvernulu pentru împărăția Austriei, 2 tom. (I et XL ex 1852).
4. Draghiceanu M. M. Cestiuni econ. și politice. Bucuresci 1867.
5. Statutele societății centrale române de arme, gimnastică, și dare la semnu. Bucuresci 1869.
6. Teutsch G. D. Geschichte der Siebenb. Sachsen 6 fasc. 1852.
7. Urbeanu A. Apele potabile din Bucuresci.

— Cu mulțamită spre știință, avându a se incorpora la bibliotecă.

Nr. 62. Aú întratú la comitetu taxe dela membrii: Boiu Zacharia, în Sibiiu 5 fl. pro 1886; Cimponeriu Atanasie, în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Dima G., în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Russu I. V., în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Stroia Stefanu, în Sibiiu 5 fl. pro 1889; Cădea Ioană, în Avrigu 5 fl. pro 1889; Lucuța Pantaleonu, în Sibiiu 5 fl. pro 1890; Voileanu Mateiu, în Sibiiu 5 fl. pro 1890; Dr. Balintu A., în Reșinari 15 fl. pro 1888, 1889 și 1890.

— Spre știință.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.
președinte.

Dr. Ioană Crișianu m. p.
secretaru II.

Verificarea acestui procesu verbalu se încrede d-lorú: P. Cosma, I. Crețu, I. G. Popu.

S'a cetitú și verificatú, Sibiiu în 28 Iunie 1890.

I. G. Popu m. p.

Ioană Crețu m. p.

P. Cosma m. p.